

ՀԱՄԱՌՈՏ ԼՈՒՐԵՐ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՐԱԳՈՒՑՆ ՍՈՎԵՏԻ ՆՍԱՆՇՐՋԱՆԸ.— Սույն թվականի օգոստոսի 31-ին և սեպտեմբերի 1-ին տեղի ունեցավ Սովետական Հայաստանի Գերագույն Սովետի սեսիան։ Սեսիան բաշեց Գերագույն Սովետի նախագահ Ս. Սահակյանը։

Ռեսպուբլիկայի դերազույն մարմինը քննության առավ Սովետական Հայաստանի 1953 թվականի Պետական բյուջեն և 1952 թվականի բյուջեի փատարումը, որի մասին ղեկուցեց ֆինանսների միջխտրի տեղակալ Ռ. Բադալյանը։ Այդ հարցի առթիվ լսվեց նաև Գերագույն Սովետի բյուջետային հանձնաժողովի հասկից ղեկուցումը։ Ելույթ ունեցող դեպուտատները մի շարք առաջարկություններ արեցին բյուջեի նախագծի վերաբերյալ։ Հաջի անհետ ըստ որի տոտոլություններն ու առաջարկությունները, Գերագույն Սովետը Հայաստանի 1953 թվականի Պետական բյուջեն հաստատեց եկամուտների գծով մեկ միլիարդ 213 միլիոն 924 հազար, փակ ծախսերի գծով՝ մեկ միլիարդ 209 միլիոն 54 հազար ուսրի գումարով։

Ուշագրավ են սոցիալ-կուլտուրական կարիքների համար հատկացվող միջոցները։ Բյուջեի ծախսային մասի գումարով մոտ 485 միլիոն ուսրի հատկացվում է ժողովրդական կրթության, կուլտուրայի, արվեստի և գիտության զարգացմանը, մոտ 178 միլիոն ուսրի առողջապահությանը, 62 միլիոն ուսրի սոցիալական ապահովության և սոցիալական ապահովագրությանը։

Այնուհետև սեսիան հաստատեց Գերագույն Սովետի նախագահության հրամանագրերը, որոնք ընդունվել էին նախորդ սեսիայից հետո։

ՌՈՒՄ ՄԵՆ ԳՐՈՂ Լ. Ն. ՏՈՒՍՈՒՅԻ ՄԵՆԱՐՈՒՄԸ.— Սույն թվականի սեպտեմբերի 9-ին լրացավ տու մեծ գրող Լ. Ն. Տոլստոյի ծննդյան 125-ամյակը։ Սովետական Միության բազմազգ ժողովուրդների հետ միասին հայ ժողովուրդը լախորեն նշեց այդ նշանակալի տարեթիվը։ Երևանում, Լենինականում, Կիրովականում և Ռեսպուբլիկայի մյուս քաղաքներում տեղի ունեցան հանդեսներ, դասախոսություններ, կազմակերպվեցին ցուցահանդեսներ՝ նվիրված համաշխարհային զրակահուության ականավոր ներկայացուցչի կյանքին և գրական գործունեությանը։

Սեպտեմբերի 9-ին Երևանում տեղի ունեցավ հորեկյանական հանդիսավոր երեկո, որը բացեց գրող Ս. Զորյանը։ Լ. Ն. Տոլստոյի մասին ընդարձակ ղեկուցումով հանդես եկավ ֆիլոլոգիական գիտությունների թեկնածու գրականագետ Հ. Սալախյանը։

Լ. Տոլստոյը հայ բնթերցողի սիրելի գրողներից մեկն է։ Նրա առանձին պատմվածքները հայերեն թարգմանվել և հրատարակվել են ղեկ անցյալ դարի 80-ական թվականներին։ Հռչակավոր գրողի երկերի թարգմանությանը զրաղվել են Պ. Պառլյանը, Դ. Աղալանը, Հովհաննես Թումանյանը, Գ. Սունդուկյանը, Ալմատուրյանը, Ե. Օտյանը, Ս. Զորյանը և ուրիշներ։ Նախասովյուցիոն շրջանում Լ. Տոլստոյի երկերը հա-

յերեն լեզվով լույս են տեսել Թբիլիսիում, Մոսկվայում, Ալեքսանդրոպոլում (այժմ Լենինական), Էրմիոնում, Կոստանդնուպոլսում, Թավրիզում։

Սովետական Հայաստանում Լ. Տոլստոյի առանձին աշխատությունները հրատարակվել են ավելի քան 40 անգամ՝ մոտ կես միլիոն ընդհանուր տպաքանակով։ Այդ շրջանում լրիվ թարգմանվել և հրատարակվել են նրա ըստ լավագույնի գործերը, որոնց թվում «Պատերազմ և փաղաղություն», «Աննա Կարենինա» և այլն։ 1948—1950 թվականներին լույս տեսավ Լ. Տոլստոյի ընտիր երկերի 10-հատորյակը։

ԳՐՈՂ Մ. ԱՐԱՋՈՒ ԾՆԻԴՅԱՆ 75-ԱՄՅԱԿԸ.— Սեպտեմբերի 17-ին լրացավ գրող Արաջու (Մովսես Հարությունյան) ծննդյան 75-ամյակը։ Արաջին փր գրական գործունեությունը սկսել է 1906 թվականին։ Նա հեղինակ է տաղամթիվ պատմվածքների և Սովետական Հայաստանի վերելքը պատկերող մի շարք մեծածավալ գործերի։

Հորեկյանի առթիվ Սովետական Հայաստանի գրողների տանը կայացավ հանդիսավոր երեկո։ Գրողին ռեզնանցին հասարակական կազմակերպությունների, արվեստի և գրականության աշխատողները։ Հորեկյանի անունով ստացվել էին ողջույնի բազմաթիվ հեռագրեր։ Մոսկվայի, Ուկրաինայի, Վրաստանի, Ադրբեջանի, Բելոռուսիայի, Մերձբալթյան երկրների, Մոլդավիայի և այլ ղեսպուբլիկաների գրական կազմակերպություններից։

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐ.— Հայաստանի Գիտությունների ակադեմիայի Պատմության ինստիտուտի առշավախումբը պատմաբան Բ. Առաքելյանի ղեկավարությամբ վերականգնեց Գառնի պեղումների աշխատանքները։ Անցյալ տարին երում կատարված պեղումների շնորհիվ հայտնաբերվեցին ամրոցը շրջափակող վիթխարի պարսպի մնացորդները։ Այս տարի արշավախումբը պեղման աշխատանքները կենտրոնացրել է ամրոցի ներսում՝ նպատակ ունենալով երևան հանել ընակելի և այլ կառուցվածքների բեկորները։ Պեղման աշխատանքներին մասնակցում են Լենինգրադի Էրմիտաժի (Պատմության թանգարանի) գիտական աշխատողները։

Հայաստանի Գիտությունների ակադեմիայի թղթակից-անդամ Բ. Պիտոբովսկու գլխավորությամբ շարունակվում են նաև Երևանից ոչ հեռու, Կարմիր բլուրի մոտ Ուրարտական շրջանի ամրոցի պեղումները։

Վերջերս այստեղ էր ժամանել Լենինգրադի գիտապոպուլյար կենտնկարներ արտադրող ձեռնարկության արշավախումբը, որը նկարահանումներ կատարեց պեղումների վայրում։ Լենինգրադի Էրմիտաժի պապվարով այդ ձեռնարկությունը ներկայումս պատրաստում է «Ուրարտական պետությունը» դոնավոր կինոնկարը։ Նկարում ցույց են տրվելու պեղումների ընթացքը, ինչպես նաև հայտնաբերված բազմաթիվ նմուշներ, որոնք վկայում են Սովետական Միության սերիտորիայում գտնվող հնագույն պետության զարգացած կուլտուրայի մասին։

ՀԱՅԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՅՏՆԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.— Վերջերս Բասարգեշարի շրջակներուն մօտիկ մի հողամասը վարելիս բացվեց հնազիտութիւն համար արժեքավոր մի դամբարան:

Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւնների ակադեմիայի Պատմության ինստիտուտի գիտական արշավախմբի կողմից կատարված պեղումներից պարզվեց, որ կիսով չափ ավերված այդ դամբարանի հնութիւնը հասնում է մինչև 6-րդ դար մեր թվագրութիւնից առաջ: Այնտեղ թաղվել է 11 մարդ կրած դրութիւնը: Կենտրոնում, հատուկ պատրաստած տապանի վրա դրված է մի երկարազանց կմախք: Չափազանց հետաքրքիր և արժեքավոր են նրա անմիջական շրջապատում գտնված բազմաթիւ իրերը: Այդ իրերի թվում են բրոնզե նախշուն պատրանի մեջ դրված երկու երկաթե դաշույն, նիզակի ծայրեր, երեք դանակ, թիկերի սուղորների վրա եղած մի քանի բրոնզե ապարանջան: Ամբողջ դամբարանից հավաքվեց 30 մատանի, օղ և ապարանջան, որոնցից մեծ մասը քանդակագործ է:

Կմախքի գանգի մօտ գտնվեց բրոնզե ետրք փորագրութիւնը շուրս խողովակ, որոնցով «գերեզմանատեր» առաջնորդը զարդարել է իր վարսերը և զուխարկը:

Գտնված առարկաներից ամենաուշագրավը մոտ 1 մետր երկարութիւն և 13 սանտիմետր լայնութիւն ունեցող բրոնզե գոտին է, որը զարդարված է թռչունների, օձերի, երեսկայական կենդանիների, երկնային լուսավորների նկարներով և այլ քանդակներով:

Գտնվեց նաև վարագի մշակված ժանիք, հենց իր կրծքի ոսկորների մօտ, որով, սովորութիւն համաձայն, իրավունք ունի դարգաւորելու միայն տվյալ գազանին ապառքը:

Դամբարանում միաժամանակ գտնվեցին մեծ քանակութիւնը ուլունքներ, ձիւ գանգ և ռիսարի ոտքերի վերջավորութիւններ:

Այս և նման այլ դամբարանների գիտական հետազոտութիւնները ցույց են տալիս, որ 2.600—3.000 տարի առաջ Հայաստանում գոյութիւն են ունեցել ստրուկներ և ստրկատերեր: Այդ ժամանակաշրջանում «ենցեղավածիք» և բոլոր իրավունքներից զրկված մարդիկ, ինչպես և կենդանիներ, խմբերով զոհարեւել են իրենց սեւերի համար: Ընեց այդ են ապացուցում հիշյալ դամբարանում հայտնաբերված մարդկանց և կենդանիների ոսկորները և նյութական կուլտուրայի մնացորդները:

ՆՈՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՐՉ. ԲԱԳՈՅՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.— Սեպտեմբերի սկզբներին Սովետական Հայաստանի Կուլտուրայի մինիստրութիւնում հանրագումարի քերվեցին ռեսպուբլիկայի բարձրագույն ուսումնական հաստատութիւններում կատարված 1953—1954 ուսումնական տարվա ընդամենութիւնների արդյունքները:

Այդ արդյունքները պերճախոս կերպով վկայում են, թէ որքան մեծ է երիտասարդութիւնը ձգտումը դասի բարձրագույն կրթութիւնը: Ռեսպուբլիկայի բոլոր 12

ստացիոնար բարձրագույն ուսումնական հաստատութիւններում սովորելու համար դիմումներ էին ներկայացրել ավելի քան 11.000 հոգի: Դիմումներ էին ստացվել ինչպես Հայաստանի բոլոր շրջաններից, արեւել և Վրաստանից, Ադրբեջանից և Սովետական Միութիւն այլ վայրերից: Նրանից Պետական համալսարանում, Բժշկական և Պոլիտեխնիկական ինստիտուտներում յուրաքանչյուր տեղի համար ստացվել էին 5—6 դիմումներ:

Դիմում տվողների ընդհանուր թվից բոլոր տեսակի բարձրագույն ուսումնական հաստատութիւններում ընդունվել են 3.030 հոգի:

«ՀԱՅ-ՄՈՒՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 17-ՐԴ ԴԱՐՈՒՄ» ՓԱՍՏԱԲԱՐՈՒՄԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.— Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւնների ակադեմիան հրատարակել է «Հայ-ուսական հարաբերութիւններ 17-րդ դարում» փաստաթղթերի ժողովածուն (ռուսերեն): Ժողովածուում զետեղված են Հին աշխարհի պետական կենտրոնական արխիւի փաստաթղթերը, որոնք վերաբերում են հայ-ուսական տեսնական-քաղաքական և կուլտուրական հարաբերութիւններին:

Ժողովածուն նյութեր է պարունակում նաև ռուս պարսկական, ռուս-թուրքական, ռուս-վրացական և ռուս-ադրբեջանական հարաբերութիւնների վերաբերյալ:

Ժողովածուն կաղմել են պրոֆ. Վ. Ա. Պարսամյանը, դոց. Վ. Կ. Ոսկանյանը, Ս. Ա. Տեր-Ավակիմովան:

ՆՐԱՎԱՆԻ ԿԻՆՈՍՏՈՒԴԻԱՅՈՒՄ.— Գեղարվեստական և խրոնիկալ ֆիլմերի նրանի կինոստուդիան սկսել է «Հայաստանի ճանապարհներով» երկու մասից բաղկացած կինոակնարկի նկարահանումը: Ակնարկը, որի սցենարի (կինոգրվածքի) հեղինակներն են Լ. Ղարաբաղյանը և Լ. Բաշալյանը, նպատակ ունի ցույց տալ Սովետական Հայաստանի տեսարժան վայրերը և նրա բնութիւնը:

Արտադրութիւնի հանձնվել երկու այլ կինոակնարկ. դրանցից մեկը՝ «Հայաստանի անտառները» (սցենարը Վ. Հակոբյանի և Ս. Մնացականյանի), նմոյում է ռեսպուբլիկայի անտառային հարստութիւնների ցուցադրմանը և անտառային սնտեսութիւնը զարգացման: Մյուս ակնարկը՝ «Լեռնային արոտավայրերում» (սցենարը Մ. Օվչինիկովի), նմոյում է Հայաստանի անտառային հարստութիւններին:

Նրանի կինոստուդիան սկսել է նաև «Հայաստանի արվեստի վարպետների կինոհամերգը» նոր ֆիլմի արտադրութիւնը: Այդ գունավոր կինոկարը կարտաքսի Հայաստանի երաժշտական արվեստի հաջողութիւնները:

Կինոհամերգին կմասնակցեն Արեւանդր Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի պետական թատրոնի սոլիստները և երաժշտական կատարողական լուսավագույն կոմիտեիները:

Կինոհամերգի սցենարիան դրել են Ա. Գուլակյանը և Ս. Գևորգովը: Ֆիլմի բեմադրող ռեժիսորներն են

Գ. Մելիք-Ավագյանը և Գ. Սարգսյանը, օպերատորները՝ Ս. Գեորգյանը և Ն. Սիմոնյանը:

Վերահիշելով կինոնկարներն ու կինոհամերգը կցուցադրվեն մինչև այս տարվա վերջը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ԵՆՆՔԻ ԿԱՌՈՒՅՈՒՄԸ.— Երևանում, քաղաքի նորահայտույց, գեղեցիկ փողոցներից մեկում, որը կրում է հայ ազնվավոր դորաժար Բաղդասյանի անունը, կառուցվում է Սովետական Հայաստանի Գիտությունների ակադեմիայի նոր շենքը: Երևարությունը գրավում է մոտ հինգ հեկտար տարածություն: Ընթացիկ տարում կառուցման աշխատանքները զգալի չափով առաջ տարվեցին: Ենթի հերթորդ հարկի կառուցումն արդեն ավարտված է և սկսված է երրորդ հարկի կառուցումը: Ենթի գլխավոր ճակատն ամբողջովին երեսպատվում է Բյուրականի մոզ վարդապետի սուֆիտ, որն առաջին անգամ է գործածվում շինարարության մեջ:

Հայկական ճարտարապետության ոճով կառուցվող այս շենքը, որի ընդհանուր ծավալը հավասար է 14-նչու 40.000 խորանարդ մետրի, նախագծել է ՍՍՍՐ Ժարտարապետական ակադեմիայի իսկական անդամ Ս. Սաֆարյանը: Նորակառույց շենքում տեղավորվելու են Հայաստանի Գիտությունների ակադեմիայի նախագահությունը, նրա բաժանմունքները և գիտական հարուստ գրադարանը:

ԵՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ԵՎ ԲԱՐԵԿԱՐԳՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ ԼՆՆԻՆԱԿԱՆՈՒՄ.— Օրեցօր բարեկարգվում և առօրյա աշխատանքներն ու կառուցվում քաղաքում: Միայն վերջին տարիներին առօրյա աշխատանքները և աշխատանքները է 500.000 քառակուսի մետր տարածություն:

Վերջին տարիներին ստեղծված հինգ նոր բանվորական ավաններում կառուցվել է 2.800 բնակելի շենք, դպրոցներ, կուլտուր-լուսավորական, առողջապահական հիմնարկներ:

Ամեն տարի շինարարական ու բարեկարգման հրահայտական աշխատանքներ են կատարվում քաղաքում: Միայն այս տարի այդ նպատակի համար հատկացվելու է ավելի քան 16.000.000 ռուբլի:

Վերջին փայտամաններից աղատվեցին Տեքստիլ կոմբինատի բնակելի շենքերը: Լենինի լայնահատ պողոտայի վրա կառուցվում է գույա-տրիկոտաժ գործարանի բանվորական հանրակացարանի հսկա շենքը, կալինինի փողոցի վրա՝ եռահարկ բնակելի մի նոր շենք:

Լայն ծավալ է ստացել անհատական բնակարանա-

յին շինարարությունը: Այս տարի պետությունը աշխատավորությանը բաց է թողել մեկ ու կես միլիոն տուրու վարկ՝ անհատական բնակարաններ կառուցելու համար:

Նախկինում Լենինականի խիստ ծառազուրկ և անհրապույր է եղել: Միայն ներկայումս կանաչապատվել է ամբողջ շրջապատը: Միայն այս տարվա գարնանը փողոցներում, պուրակներում և զբոսավայրերում տնկվել է 120.000 ծառ ու թուփ:

Գնալով փոխվում, բարեկարգվում, աճում ու գեղեցկանում է, ավելի կուլտուրաչափ տեսք է բնորոշում Լենինականը:

ԵՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ԵՎ ԲԱՐԵԿԱՐԳՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ ԵԱՀՈՒՄՑԱՆԻ ԵՐՋԱՆՈՒՄ.— Երևանից մի քանի կիլոմետր արևմուտք, Աշտարակ տանող ճանապարհի երկու կողմերում փռված է մեր ռեսպուբլիկայի ծաղկուն շրջկենտրոններից մեկը՝ Երևանյան ավանը:

Երբեմնի «դեռ» վրա հիմնված այդ ավանը բնդամենը 14—15 տարվա պատմություն ունի: Չնայած այդ կարճ ժամանակամիջոցին այստեղ ստեղծվել են մետաքսագործվածքային ֆաբրիկաներ, տեղական արդյունաբերության, գույա-տրիկոտաժների կոմբինատ և այլ ձևանարկություններ: Վերջերս շարք մտավ հինգերորդ հնգամյակի նորակառուցներից մեկը՝ մետաքսագործվածքային երկրորդ խոշոր ֆաբրիկան, որը տարեկան երկրին կտա երկու միլիոն մետրից ավելի արտադրանք:

Մեծ աշխատանք է կատարվել կոմունալ և բնակարանային շինարարության ուղղությամբ: Վերջին հինգ տարում իրենց խնայողություններով ու պետական վարկով շրջկենտրոնի բնակիչները կառուցել են մոտ 1.000 անհատական տուն: Միայն այս տարի նրանց տրվել է երկու միլիոն ռուբլի վարկ:

Երևանյան անվան ավանում ստեղծվել են կուլտուր-լուսավորական, առողջապահական բազմաթիվ հիմնարկներ: Միջնակարգ և բանվոր երիտասարդության երեք դպրոցում սովորում է մոտ 2.500 աշակերտ: Կուլտուրայի տունը, երեք ակումբները, ստացիոնար կինոները, ավանային մասսայական ու մանկական գրադարանները դարձել են աշխատավորների հանգրստի և ուրախ ժամանցի սիրված վայրեր:

Վերջին տարիներում այստեղ կառուցվել են հիվանդանոց, ծննդատուն, մանկական կլինիկա, սանիտարական-էպիդեմիոլոգիական կայան, դեղատուն, մանկապարտեզներ, մանկամսուրներ:

Օր-օրի վրա բարեկարգվում է Երևանյան ավանը:

